

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2023 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Renata Gąsior

Protokolant sekr. sądowy Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 września 2023 r. w Warszawie

sprawy T. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o zwrot nienależnie wypłaconej renty rodzinnej

na skutek odwołania T. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 10 lutego 2022 r. znak: (...)

oddala odwołanie.

Sędzia Renata Gąsior

UZASADNIENIE

T. R. w dniu 21 marca 2022 r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 10 lutego 2022 r. znak: (...). Odwołujący zarzucił zaskarżonej decyzji naruszenie art. 138 ust. 1-3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez zobowiązanie do zwrotu wypłaconych kwot, pomimo braku przesłanek do uznania, że doszło do nienależnego pobrania świadczenia, a także naruszenie art. 138 ust 4 ww. ustawy poprzez orzeczenie konieczności zwrotu świadczeń za okres dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję rozliczeniu świadczenia, tj. za okres od 25 marca 2020 r. do dnia 31 grudnia 2020 r. W oparciu o powyższe zarzuty odwołujący wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości, wstrzymanie jej wykonalności, zasądzenie na rzecz odwołującego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska odwołujący wskazał, że po śmierci żony, wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o przyznanie renty rodzinnej na rzecz synów A. i K.. Po złożeniu wniosku został poinformowany przez pracownika ZUS, że wniosek powinien obejmować również osobę odwołującego. T. R. podniósł, że nie złożył pisemnego wniosku o rentę również na swoją rzecz i nie został zobowiązany do złożenia jakichkolwiek dodatkowych dokumentów. Organ rentowy przyznał świadczenie także na rzecz odwołującego i wypłacał przez wiele miesięcy. Dopiero w listopadzie 2021 roku, po raz pierwszy poinformowano odwołującego, że wysokość jego zarobków ma znaczenie dla możliwości przyznania renty, natomiast na etapie przyznawania świadczenia nie było to przedmiotem badania i weryfikacji. W ocenie odwołującego nie spełnia on przesłanek z art. art. 138 ust. 1-3 ustawy emerytalnej. Dalej wskazał nie jest możliwe żądanie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zawiadomił organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia, a mimo to było ono nadal wypłacane. W kontekście powyższego podkreślił, że nigdy nie ukrywał przed organem

rentowym wysokości swoich zarobków, a ponadto wprost komunikował wątpliwości co do jego uprawnienia do tego świadczenia, przed jego przyznaniem, a złożony przez niego wniosek obejmował wyłącznie jego synów, co od początku motywował osiąganą przez niego wysokością przychodów. Zaskarżona decyzja została wydana w 2022 r., dlatego zdaniem odwołującego zgodnie z art. art. 138 ust 4 i 5 ustawy emerytalnej, zwrot wypłaconych mu świadczeń powinien dotyczyć wyłącznie 2021 r., a nie 2020 r. Odwołujący podniósł, że uprawnionymi do renty są jego synowie, a zatem ewentualny zwrot wypłaconego świadczenia powinien uwzględniać fakt, że w przypadku dwóch osób uprawnionych do wypłaty renty, jej wysokość powinna wynosić 90 % świadczenia, które przysługiwałoby jego zmarłej żonie. Poprzez powyższą sytuację organ rentowy przez niemal dwa lata wypłacał jego synom kwoty o wiele niższe od należnych. Z tego powodu w ocenie odwołującego, w razie zaistnienia przesłanek do zwrotu wypłaconej renty, ten zwrot powinien obejmować kwotę odpowiadającą 5 % świadczenia, które przysługiwałoby jego zmarłej żonie (odwołanie, k. 3-7 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 28 kwietnia 2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o jego oddalenie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ rentowy wskazał, że T. R. w dniu 20 kwietnia 2020 r. ww. złożył wniosek o rentę rodzinną po zmarłej w dniu 25 marca 2020 r. M. R., na rzecz dzieci - A. i K. R.. W dniu 12 maja 2020 r. z T. R. skontaktował się pracownik ZUS, który ustalił, że wnosi on o przyznanie prawa do renty rodzinnej również dla siebie. Decyzją z dnia 12 maja 2020 r. organ rentowy przyznał prawo do renty rodzinnej T., A. oraz K. R.. W decyzji tej organ rentowy poinformował, że osoba, która nienależnie pobiera świadczenia jest zobowiązana do ich zwrotu. Ponadto organ rentowy pouczył, że prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu (V, VI pkt 1 i 2 pouczenia) a także, że w celu ustalenia, czy zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do renty rodzinnej lub części renty rodzinnej, albo wstrzymanie wypłaty lub zmniejszenie jej wysokości - rencista ma obowiązek powiadomić organ rentowy o osiągnięciu przychodu i jego wysokości, łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym lub w poszczególnych miesiącach - w terminie do końca lutego następnego roku (VII pouczenia). Odwołujący się dostarczył zaświadczenie dopiero na wezwanie organu rentowego z dnia 18 lutego 2021 r., w dniu 9 grudnia 2021 r. Organ rentowy ustalił, że odwołujący za okres od marca 2020 r. do listopada 2020 r. osiągał przychody w wysokości przekraczającej kwotę 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Wobec tego kwotą nienależnie pobranego świadczenia były wszystkie kwoty wypłacone odwołującemu. Organ rentowy wskazał, że w myśl art. 138 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5. Wskazany przepis określa okres za jaki można dochodzić nienależnie pobranego świadczenia, a nie w jakim można dochodzić zwrotu tego świadczenia, o tym mówi bowiem ust. 5 tego art. Zgodnie z art. 138 ust. 5 ustawy emerytalnej, kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach – za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji (odpowiedź na odwołanie, k. 8-8v. a.s.).

Na rozprawie w dniu 6 kwietnia 2023 r. pełnomocnik odwołującego T. R. doprecyzował stanowisko i wniósł o zmianę decyzji organu rentowego poprzez uchylenie obowiązku zwrotu przez odwołującego wypłaconej mu renty rodzinnej (protokół rozprawy z dnia 6 kwietnia 2023 r., k. 95-96 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

T. R. w dniu 20 kwietnia 2020 r. drogą listowną, złożył wniosek o rentę rodzinną po zmarłej w dniu 25 marca 2020 r. żonie M. R., na rzecz swoich dzieci - A. i K. R.. Na stronie 7 wniosku wypełnił „oświadczenie wdowca”, a do wniosku załączył m.in. odpis skrócony aktu zgonu, odpis skrócony aktu małżeństwa, odpis skrócony aktu urodzenia dotyczący dwóch synów (wniosek z 20 kwietnia 2020 r. z załącznikami, k. 1- 5 a.r.).

Przy rozpatrywaniu wniosku o rentę rodzinną pracownicy organu rentowego w pierwszej kolejności dokonują oceny wniosku pod kątem formalnym, weryfikując poprawność zaznaczonych informacji. W związku z wypełnieniem wniosku w powyższy sposób oraz dołączeniem odpisu skróconego aktu małżeństwa pracownicy organu rentowego powzięli wątpliwości, czy wniosek dotyczy tylko dzieci, czy także wnioskodawcy. Pracownicy organu rentowego w takich sytuacjach, celem wyjaśnienia rozbieżności, kontaktują się z wnioskodawcami telefonicznie. W związku z powyższym, w dniu 12 maja 2020 r. A. B. - pracownica ZUS skontaktowała się telefonicznie z T. R.. A. B. zapytała, czy T. R. wnioskuje o rentę rodzinną również dla siebie, ponieważ do wniosku dołączył akt małżeństwa i wypełnił oświadczenie dotyczące wdowca, oraz poinformowała, że jest on osobą, której przysługuje prawo do renty. T. R. potwierdził, że ubiega się o przyznanie prawa do renty rodzinnej dla siebie i dwójki dzieci. Po uzyskaniu powyższych informacji A. B. przystąpiła do merytorycznej oceny wniosku i wydania w tej sprawie decyzji (notatka służbowa z 12 maja 2020 r., k. 35 a.r., zeznania świadka A. B., k. 96-100 a.s., zeznania świadka K. B., k. 100-101 a.s., zeznania T. R., k. 112-114 a.s.).

Decyzją z dnia 12 maja 2020 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. przyznał prawo do renty rodzinnej od 25 marca 2020 r. uprawnionym T. R., A. R., K. R., świadczenie wyniosło 2.689,59 zł dla 3 osób uprawnionych tj. 95 % świadczenia osoby zmarłej, po podziale na 3 części po 896,53 zł dla każdej osoby uprawnionej. W decyzji zamieszczono pouczenia m.in., że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest zobowiązana do ich zwrotu (pkt III pouczenia) oraz, że prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu (V, VI pkt 1 i 2 pouczenia) a także, że w celu ustalenia, czy zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do renty rodzinnej lub części renty rodzinnej, albo wstrzymanie wypłaty lub zmniejszenie jej wysokości - rencista ma obowiązek powiadomić organ rentowy o osiągnięciu przychodu i jego wysokości, łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym lub w poszczególnych miesiącach – w terminie do końca lutego następnego roku (VII pouczenia). Decyzja jest prawomocna (decyzja ZUS z 12 maja 2020r., k. 38 a.r., zeznania świadka E. B., k. 105 -106 a.s.).

W dniu 18 listopada 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. skierował do T. R. pismo dotyczące rozliczenia przychodu za 2020 r., w którym zobowiązał T. R. do dostarczenia zaświadczenia wystawionego przez płatnika składek (...) S.A. o wysokości przychodów podlegających rozliczeniu, które zostały uzyskane od 25 marca 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. w rozbiciu na poszczególne miesiące (pismo ZUS z 18 listopada 2021 r., k. 41 a.r., zeznania świadka S. A., k. 104 a.s., zeznania świadka E. B., k. 105 -106 a.s.).

W dniu 9 grudnia 2021 r. T. R. udał się osobiście do organu rentowego. Składając zaświadczenie o zarobkach ubezpieczony wyjaśnił pracownikowi ZUS, dlaczego składa takie zaświadczenie. Wówczas pracownik ZUS potwierdził, że przy zarobkach jakie ubezpieczony osiąga renta rodzinna nie należy mu się. Pracownik ZUS poinformował ubezpieczonego, że celem wyłączenia go z uprawnienia do renty rodzinnej powinien złożyć stosowny wniosek, którego treść została mu podyktowana. Tego samego dnia ubezpieczony sporządził pismo, w którym wniósł o wyłączenie go z kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej. W ww. wniosku T. R. oświadczył, że nigdy nie wnioskował o przyznanie renty rodzinnej dla siebie, gdyż we wniosku o rentę rodzinną zazaczył, że ubiega się o jej przyznanie na rzecz swoich małoletnich dzieci (pismo z 9 grudnia 2021 r., k. 43-44 a.r., zeznania świadka M. O., k. 102-104 a.s., zeznania T. R., k. 112-114 a.s.).

Jednocześnie w dniu 9 grudnia 2021 r. T. R. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych zaświadczenie o przychodach za okres od marca do listopada 2020 r. Wobec nie wskazania wynagrodzenia za okres od 25 marca 2020 r., w dniu 18 stycznia 2022 r. zostało złożone kolejne zaświadczenie zgodnie, z którym T. R. z tytułu zatrudnienia w (...) S.A. osiągnął łączny przychód w wysokości:

- 3.035,89 zł brutto za okres 25 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r.;

- 13.357,90 zł brutto za maj 2020 r.;

- 13.357,90 zł brutto za czerwiec 2020 r.;

- 13.357,90 zł brutto za lipiec 2020 r.;
- 13.357,90 zł brutto za sierpień 2020 r.;
- 13.357,90 zł brutto za wrzesień 2020 r.;
- 13.357,90 zł brutto za październik 2020 r.;
- 24.453,08 zł brutto za listopad 2020 r. (zaświadczenie o wynagrodzeniu z dnia 10 stycznia 2022 r., k. 46 a.r.).

Decyzją z dnia 20 grudnia 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. po rozpatrzeniu wniosku T. R. o wyłączenie z grona osób uprawnionych do renty przeliczył rentę rodzinną od 1 stycznia 2022 r., tj. od najbliższego terminu płatności i ustalił uprawnionych do renty rodzinnej A. R. i K. R., dla dwóch osób uprawnionych łącznie 2.656,09, po podziale na 2 części po 1.328,04 dla każdej osoby uprawnionej (decyzja ZUS z 20 grudnia 2021 r., k. 47 a.r.).

Decyzją z dnia 10 lutego 2022 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. dokonał miesięcznego rozliczenia renty rodzinnej T. R. w związku z przychodem uzyskanym w poszczególnych miesiącach w 2020 roku, tj. w okresie od 25 marca 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. Organ rentowy po dokonaniu miesięcznego rozliczenia ustalił, że przychód osiągnięty w poszczególnych miesiącach rozliczanego okresu uzasadniał zawieszenie świadczenia o kwotę 7.774,68 zł. Organ rentowy zobowiązał T. R. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 7.774,68 zł w związku z osiągnięciem przychodu przekraczającego dopuszczalny próg przychodu (decyzja ZUS z 10 lutego 2022 r., k. 51 a.r., zeznania świadka E. B., k. 105 -106 a.s.).

T. R. odwołał się od powyższej decyzji z dnia 10 lutego 2022 r., inicjując tym samym postępowanie sądowe (odwołanie, k. 3-7 a.s.).

Powyższy stan faktyczny, Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz w aktach rentowych oraz częściowo na podstawie zeznań świadków: A. B., K. B., M. O., S. A., a także w oparciu o zeznania odwołującego T. R.. Zdaniem Sądu powołane dokumenty, w zakresie w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia są wiarygodne, wzajemnie się uzupełniają i tworzą spójny stan faktyczny. Nie były one przez strony kwestionowane w zakresie ich autentyczności i zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, a zatem okoliczności wynikające z treści tych dokumentów należało uznać za bezsporne i mające wysoki walor dowodowy.

Sąd oparł się na zeznaniach świadków A. B., K. B., M. O., S. A., E. B. w zakresie jakim opisywały procedury rozpatrywania wniosków, zasady i kolejność weryfikacji danych i rozpatrywania wniosków, zasady wyjaśniania rozbieżności, sposób telefonicznego ich wyjaśniania, sporządzania notatek służbowych z przeprowadzonych rozmów telefonicznych, a następnie zasad przyznawania świadczeń i ich rozliczania. Ich zeznania Sąd uznał za wiarygodne, ponieważ były spójne i wzajemnie się uzupełniały w zakresie wyżej opisywanych okoliczności oraz nie budziły wątpliwości. Zeznania odwołującego T. R. również zostały ocenione jako wiarygodne w całości, ponieważ znajdowały potwierdzenie w dowodach w postaci dokumentów, na których Sąd się oparł ustalając stan faktyczny.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie T. R. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 10 lutego 2022 r. znak: (...), podlegało oddaleniu.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1251) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Z kolei art. 138 ust. 4 ustawy stanowi, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji (ust. 5). Organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności (ust. 6).

Stosownie zaś do treści art. 104 ust. 1 ustawy, prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy.

W myśl art. 104 ust. 2 i ust. 6 ustawy, za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3. Za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, wypłacanego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, i kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego.

Na podstawie art. 104 ust. 7 i 8 ustawy, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości:

24% kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy;

18% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy;

20,4% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba.

Zaś w myśl art. 104 ust. 10 pkt 2 ustawy, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" w terminie do 14 roboczego dnia listopada - kwoty graniczne przychodu dla mijającego roku kalendarzowego. Zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 listopada 2020 r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2020 r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent (M. P. z 2020 poz. 1053) kwoty graniczne przychodu dla 2020 roku wynoszą odpowiednio:

43.187,90 zł – co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 3.452,20 zł – od 1 stycznia 2020 r. do 29 lutego 2020 r.,
- 3.639,10 zł – od 1 marca 2020 r. do 31 maja 2020 r.,
- 3.732,10 zł – od 1 czerwca 2020 r. do 31 sierpnia 2020 r.,
- 3.517,20 zł – od 1 września 2020 r. do 30 listopada 2020 r.,
- 3.618,30 zł – od 1 grudnia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r.;

80.205,20 zł – co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 130% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 6.411,10 zł – od 1 stycznia 2020 r. do 29 lutego 2020 r.,
- 6.758,20 zł – od 1 marca 2020 r. do 31 maja 2020 r.,
- 6.931,00 zł – od 1 czerwca 2020 r. do 31 sierpnia 2020 r.,
- 6.531,90 zł – od 1 września 2020 r. do 30 listopada 2020 r.,
- 6.719,70 zł – od 1 grudnia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r.

W niniejszej sprawie zastosowanie znajdują również przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992 r. Nr 58, poz. 290 z późn. zm.) wydane w myśl delegacji ustawowej art. 106 pkt 1 ustawy emerytalnej. Zgodnie z § 7 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia organ rentowy ustala łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego i porównuje go z sumą kwot obliczonych od kwoty bazowej dla kolejnych miesięcy tego roku kalendarzowego:

wskaźnikiem 60%, zwaną dalej „niższą kwotą graniczną dochodu”,

wskaźnikiem 120%, zwaną dalej "wyższą kwotą graniczną dochodu".

Okres, z którego ustala się łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę oraz kwoty graniczne dochodu, ulega odpowiedniemu skróceniu w roku kalendarzowym, w którym powstało lub ustało prawo do świadczeń.

Stosownie zaś do treści § 8 ust. 2 powyższego rozporządzenia jeżeli łączna kwota dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego przekroczyła niższą kwotę graniczną, organ rentowy ustala:

że dochód osiągnięty przez emeryta lub rencistę uzasadniał:

zmniejszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód nie przekroczył wyższej kwoty granicznej dochodu;

zawieszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód przekroczył wyższą kwotę graniczną dochodu.

kwotę różnicy między należną a wypłaconą kwotą świadczeń, która podlega zwrotowi.

W niniejszej sprawie bezspornym jest, że odwołujący T. R. miał przyznane prawo do renty rodzinnej od 25 marca 2020 r. i świadczenie to pobierał z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W. w kwocie 202,44 zł od 25 marca

2020 r. do 31 marca 2020 r., 1.296,53 zł w kwietniu 2020 r., 896,53 zł miesięcznie od maja 2020 r. do grudnia 2020 r. Organ rentowy w ramach corocznego rozliczenia świadczenia, pismem z dnia 18 listopada 2021 r. zobowiązał T. R. do przedstawienia zaświadczenia z kwotą przychodu osiągniętego w poprzednim roku kalendarzowym tj. 2020 r. w rozbiciu na poszczególne miesiące. Z przedłożonego przez ubezpieczonego zaświadczenia z dnia 10 stycznia 2022 r. wynika, że odwołujący przekroczył kwoty dochody graniczne dochodu w 2020r., a zatem organ rentowy prawidłowo ustalił, że pobrana renta rodzinna za okres od 25 marca 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. tj. od momentu jej przyznania i wypłacania przez organ rentowy za ubiegły rok kalendarzowy, podlega zwrotowi. Organ rentowy dokonując na mocy skarżonej decyzji rozliczenia renty rodzinnej wypłaconej T. R. za rok 2020 oparł się na informacjach wynikających z przedłożonych zaświadczeń wystawionych przez pracodawcę (...) S.A. Przychód z tytułu zatrudnienia T. R. w ww. spółce w spornym okresie od 25 marca 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. wyniósł łącznie 120.994,27 zł. Tym samym, mając na względzie treść cytowanego wyżej komunikatu Prezesa ZUS z 17 listopada 2020 r., należało uznać, że kwota przychodu odwołującego za rok 2020 r., w rozbiciu na poszczególne miesiące przekroczyła kwotę graniczną (80.205,20 zł), co stanowiło podstawę do zmniejszenia świadczenia łącznie o kwotę 7.774,68 zł i zaskarżona decyzja w tym zakresie jest prawidłowa.

W tym miejscu należy odnieść się do stanowiska odwołującego, który twierdził, że nie złożył wniosku o rentę rodzinną dla siebie, a jedynie dla dwóch synów. Odwołujący stał na stanowisku, że powyższe skutkowało wypłacaniem na jego rzecz świadczenia w wyniku błędu organu rentowego, wobec czego nie powinien on ponosić konsekwencji tego błędu i być zobowiązany do zwrotu wypłaconej na jego rzecz kwoty 7.774,68 zł. Sąd nie podzielił stanowiska odwołującego się z przyczyn, o których będzie mowa poniżej.

Wyniki przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego potwierdziły, że odwołujący złożył wniosek o rentę rodzinną, dla siebie i dla dzieci. W złożonym w dniu 20 kwietnia 2020 r. wniosku o rentę rodzinną zaznaczył takie punkty, że dla organu rentowego nie było jasne, czy wnosi o rentę tylko dla dzieci, czy też dla siebie, dodatkowo złożył dokument opis skrócony aktu małżeństwa - co wskazywało, że wnosił o świadczenie także dla siebie. Organ rentowy powziął wątpliwości w tym zakresie, skontaktował się z odwołującym telefonicznie i pracownik ZUS udzielił mu prawidłowych informacji, tj. że odwołujący także należy do kręgu osób uprawnionych do renty. Odwołujący wówczas potwierdził, że wniosek o rentę rodzinną ma obejmować także jego osobę. W tym miejscu wymaga zaznaczenia, że odwołujący jako małżonek zmarłej w dniu 25 marca 2020 r. M. R., jest osobą należącą do kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej, co nie jest jednoznaczne z prawem do wypłaty renty. Należy mieć na uwadze, że z uwagi na zatrudnienie i osiąganie z tego tytułu dochodów, w tym przypadku przekraczających kwotę graniczną, odwołujący jest osobą która mimo, że należy do kręgu uprawnionych to z uwagi na dochody i ich wysokość – nie uzyskał prawa do wypłaty świadczenia. Gdyby wniosek o rentę rodzinną został prawidłowo wypełniony i T. R. wypełniłby pole informujące organ rentowy o zamiarze osiąganiu przychodów w wysokości powodującej zmniejszenie lub zawieszenie renty (strona 8, pkt 6 wniosku), to organ rentowy dokonałby takiej weryfikacji na etapie wydawania decyzji ustalającej prawo do renty. Tak się jednak nie stało.

Zdaniem Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie brak jest podstaw dla podważenia okoliczności, że ubezpieczony pobrał nienależne świadczenia. Sąd miał na uwadze, że pouczenia zawarte w decyzjach doręczanych ubezpieczonemu są jasne i zrozumiałe, albowiem wskazują wyraźnie na zawieszenie prawa do świadczenia rentowego lub jego części w razie osiągnięcia przychodu, przekraczającego kwotę 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS, nie więcej niż 130% tego wynagrodzenia, wysokość renty rodzinnej ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie wyższą niż kwota maksymalnego zmniejszenia. Należy także podkreślić, że wymóg pouczenia ma charakter formalny. Oznacza to, że osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem), nie może zasłaniać się okolicznością faktycznego braku zapoznania się z tą informacją. Nieodczytanie pouczeń znajdujących się na odwrotnych stronach decyzji ZUS obciąża świadczeniobiorcę. Jednocześnie z treści ww. pouczeń wyraźnie wynika, że to na ubezpieczonym spoczywał obowiązek powiadomienia organu rentowego o osiągnięciu określonego przychodu w danym roku rozliczeniowym i jego wysokości. Zawiadomienie organu rentowego o osiągnięciu przychodu ma bowiem niebagatelne znaczenie z uwagi na to, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy,

jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane.

W ocenie Sądu ubezpieczony został należycie pouczony o zmniejszeniu prawa do świadczenia rentowego lub jego części w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej kwotę graniczną, a także zawieszeniu świadczenia, jeżeli dochód przekroczył wyższą kwotę graniczną dochodu. Pouczenia znajdowały się w decyzji o przyznaniu renty rodzinnej z 12 maja 2020 r. W rozpatrywanej sprawie ubezpieczony nie powiadomił Zakładu o tym, że zamierza uzyskiwać przychody, ani jakie przychody w 2020 r. osiągnął. Wobec tego przesłanka o której mowa w art. 138 ust. 5 ustawy emerytalnej związana z możliwością nie tyle zwolnienia z obowiązku zwrotu, ale okres, za który organ rentowy może takiego zwrotu żądać (za 1 rok lub za 3 lata) nie zaistniała w rozważanym przypadku. Mogła być zatem wydana przez ZUS decyzja wzywająca do zwrotu świadczeń za okres 3 lat poprzedzających rok, w którym wydano decyzję.

Jednocześnie Sąd stwierdził, że organ rentowy nie naruszył art. 138 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zakresie dotyczącym prawidłowości pouczenia ubezpieczonego o zasadach zawieszania i zmniejszania świadczeń emerytalno - rentowych w związku z osiąganiem przychodu. Wykładnia tego przepisu była wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa sądowego, czego przykładami mogą być wyroki z 20 sierpnia 2003 r. (II UK 13/03, OSNP 2004 nr 12, poz. 215), z dnia 11 stycznia 2005 r. (I UK 136/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 252), z dnia 28 czerwca 2005 r. (III UK 63/05, niepublikowany) oraz z 14 marca 2006 r. (I UK 161/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 8). W tezie ostatniego z wymienionych wyroków Sąd Najwyższy trafnie wyraził pogląd, że pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia (art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że z powyższego przepisu wynika jednoznacznie, że warunkiem uznania świadczenia za nienależne, jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia, powoduje utratę prawa do świadczeń. Nie chodzi tu zatem o pouczenie "o braku prawa do ich pobierania", jak stanowi powołany wyżej przepis, albowiem dyspozycja tego przepisu byłaby w istocie trudna do zrealizowania, gdyby opierać się jedynie na jego wykładni językowej. Według takiej interpretacji organ rentowy byłby obowiązany każdorazowo do ustalania z urzędu, czy ubezpieczony ma prawo do pobierania świadczeń i pouczenia, że ubezpieczony utracił to prawo. Tymczasem chodzi tu o klasyczne pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami prawa spowodują utratę tego prawa. Pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie spowoduje brak prawa do świadczeń, nie może przy tym odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności przewidzianych w licznych przepisach wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W takim sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia. Pouczenie - zgodnie z intuicją językową - zawiera element wyjaśnienia, jednakże nie można pouczeniu przypisywać cech uzasadnienia (prawnego i faktycznego) decyzji, w którym organ rentowy dokonuje wykładni stosownych przepisów. Celem pouczenia, o którym mowa, nie jest więc wyczerpujące wyjaśnienie sytuacji prawnej i faktycznej ubezpieczonego, lecz pouczenie o konsekwencjach prawnych niezastosowania się emeryta do dyspozycji normy prawnej.

Podzielając przedstawione stanowisko, Sąd Okręgowy przyjął, że ubezpieczony był prawidłowo pouczony, skoro doręczone mu decyzje organu rentowego zawierały szczegółowe informacje o wszystkich skutkach osiągnięcia przychodu oraz o obowiązku i terminie informowania organu rentowego o osiągnięciu owego przychodu. Wymieniały również wszystkie warunki, które decydowały o przewidzianym w art. 104 zawieszaniu i zmniejszaniu świadczenia w przypadku osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej jego wysokość graniczną. Co więcej, informowały one ubezpieczonego o konsekwencjach pobrania nienależnego świadczenia oraz dodatkowo zobowiązywały go, zgodnie z wymogami wynikającymi z przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty, do powiadamiania ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo i wysokość świadczeń. Powinny być zatem zrozumiałe dla wszystkich

jego adresatów, charakteryzujących się przeciętną przezornością, a więc i dla ubezpieczonego, posiadającego wyższe wykształcenie. Jeżeli jednak odwołujący miał wątpliwości, co do znaczenia poszczególnych pouczeń zawartych w decyzji, mógł poradzić się osoby bardziej doświadczonej celem ich wyjaśnienia. W sytuacji gdy odwołujący miał wątpliwości i na etapie, kiedy decyzja była nieprawomocna, miał możliwość cofnięcia wniosku, czy też jego korekty. Decyzja z dnia 12 maja 2020 r. wobec braku odwołania, czy też wniosku o korektę, uprawomocniła się po 30 dniach. Po upływie roku organ rentowy zgodnie z przepisami, zwrócił się do odwołującego o przedstawienie zaświadczeń o zarobkach i dokonał rozliczenia renty. Renta została rozliczona po upływie roku kalendarzowego, w którym pobierane było świadczenie. Organ rentowy wydał decyzję o rozliczeniu renty i w świetle obowiązujących przepisów decyzja ta jest prawidłowa.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy zważył, że skarżona decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych była zgodna z prawem, gdyż żądanie zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia za sporny okres znajduje pełne oparcie w treści w cytowanych wyżej przepisów. Odwołujący nie przedstawił natomiast materiału dowodowego pozwalającego na wzruszenie dokonanych przez ZUS ustaleń, przyjętych na poczet faktyczno-prawnej podstawy wydania skarżonej decyzji.

W konsekwencji Sąd oddalił odwołanie jako niezasadne, o czym orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. zgodnie z sentencją wyroku.

Sędzia SO Renata Gąsior